WIKIPÉDIA

Nothronychus

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

A ***Nothronychus*** (ógörög eredetű nevének jelentése 'nehézkes karom'[1]) a therizinosauroidea dinoszauruszok egyik neme. Ez a növényevő theropoda fogatlan csőrrel, (a rokonságukba nem tartozó madármedencéjűekre hasonlító) madárszerű csípővel és négy előre néző ujjban végződő hátsó lábbal rendelkezett. Típusfaját a *N. mckinleyit*, melyről James Kirkland és Douglas G. Wolfe készített leírást, 2001-ben, Arizonában, az új-mexikói határ közelében fekvő Zuni-medence néven ismert területen fedezték fel. A Moreno Hill-formációhoz tartozó kőzetekből került elő, melyek korát a késő kréta korra, (a turoni korszak közepére), körülbelül 91 millió évvel ezelőttre tették. A 2009-ben, a Utah állambeli, kora turoni alkorszakbeli, a Moreno Hillnél mintegy 1,5 millió évvel korábbi Tropic Shale-formációban talált második példányt *N. graffami* néven, második fajként írtak le.

Nothronychus

Evolúciós időszak: késő kréta, 92–91 Ma

PreЄ Є O S D C P T J K Pg N

A *N. mckinleyi* művészi rekonstrukciója

Természetvédelmi státusz

Fosszilis

Rendszertani besorolás

Ország:	Állatok *(Animalia)*
Törzs:	Gerinchúrosok *(Chordata)*
Altörzs:	Gerincesek *(Vertebrata)*
Osztály:	Hüllők *(Reptilia)*
Öregrend:	Dinoszauruszok *(Dinosauria)*
Rend:	Hüllőmedencéjűek *(Saurischia)*
Alrend:	Theropoda
Öregcsalád:	Therizinosauroidea
Család:	Therizinosauridae
Nem:	***Nothronychus*** Kirkland & Wolfe, 2001

Fajok

- *N. mckinleyi* Kirkland & Wolfe, 2001 (típus)
- '*N. graffami* Zanno *et al.*, 2009

Hivatkozások

Tartalomjegyzék

Anatómia

A *Nothronychus* a *Tyrannosaurust* és más húsevő dinoszauruszokat tartalmazó Coelurosauria csoport tagja. A *Nothronychus* a Maniraptora alcsoportba tartozik, egy olyan kládba, melyben mindenevő, illetve a *Nothronychus* és családja esetében növényevő dinoszauruszok fejlődtek ki.[2] Két lábon és egyenesebb testhelyzetben járt, mint húsevő ősei. A *N. graffami* 4,5–6 méter hosszú, 3–3,6 méter magas és körülbelül egy tonna tömegű állat lehetett, a *N. mckinleyi* mérete pedig alig volt kisebb.[3]

A két faj alapján összeállított, 40–50 százalékban rekonstruált csontváz lehetővé tette a tudósok számára, hogy leírást készítsenek e kerek gyökerű és levél formájú fogakkal, hosszú nyakkal, hosszú karokkal, ügyesen mozgó, 30 centiméteres görbe karmokban végződő kezekkel, aránylag nagy, gömbölyű

hassal, erős hátsó lábakkal és viszonylag rövid farokkal ellátott dinoszauruszokról. A *N. mckinleyi* kevésbé robusztus testével, valamint a csigolyái részleteit és kevésbé hajlott alkarjait (singcsontjait) illetően tért el a *N. graffamitól*.[2]

A Wikifajok tartalmaz ***Nothronychus*** témájú rendszertani információt.

A Wikimédia Commons tartalmaz ***Nothronychus*** témájú kategóriát.

Felfedezés és fajok

A *N. mckinleyi* rekonstruált csontváza

Az első, később a *Nothronychushoz* kapcsolt fosszilis bizonyítékot egy csapat őslénykutató fedezte fel az új-mexikói Zuni-medencében. A therizinosauroidea medencecsontját eredetileg egy újonnan felfedezett ceratopsia, a *Zuniceratops* részének hitték. A közelebbi vizsgálat során azonban a csontot sikerült megfelelően azonosítani, és rövidesen a csontváz további részei is előkerültek. Az új-mexikói csapatot Jim Kirkland és Doug Wolfe vezették, akik eredményeiket 2001. augusztus 22-én a *Journal of Vertebrate Paleontology* című folyóiratban publikálták, a *Nothronychus mckinleyit* téve az új faj típuspéldányává.[1] Erről a felfedezésről az *Arizona Republic* 2001. június 19-ei számában a Queensland Museum őslénykutatója, Ralph E. Molnar is beszámolt.

1999-ben, Dél-Utahban az arizonai Big Water lakosa, Merle Graffam a (kora turoni alkorszakbeli) Tropic Shale-formációban felfedezett egy második, jóval teljesebb therizinosauroidea példányt. Az Észak-Arizonai Múzeum (Museum of Northern Arizona) több expedíciót is indított a tengeri hüllők, főként plesiosaurusok fosszíliáiban gazdag Big Water körüli területre.[3] Ez a terület a késő kréta korban egy sekély beltenger, a Nyugati Belső Víziút alatt helyezkedett el, és tengeri üledékeket őrzött meg. Graffam első felfedezése (egy nagy, különálló lábujj) meglepetésként érte az őslénykutatókat, mivel nem egy plesiosaurushoz, hanem egyértelműen egy talajlakó dinoszauruszhoz tartozott. Azonban a csont lelőhelye ebben az időben közel 100 kilométerre volt a kréta időszaki partvonaltól. A lelőhelyen a múzeum csapata a csontváz többi részét is megtalálta és rájött, hogy az egy therizinosauroideához tartozott, igazolva, hogy a csoport az amerikai kontinensen is jelen volt. A korábbi therizinosauroidea fosszíliákat Kínában és Mongóliában fedezték fel.[1]

A múzeum csapata úgy találta, hogy a utahi példány közeli rokonságban állt a *N. mckinleyivel*, bár a csontváz felépítése és kora eltért (nehezebb és körülbelül fél millió évvel korábbi volt).[3] Az Amerikai Sziklás-hegység Geológiai Társaság (Rocky Mountain Geological Society of America) 2002-ben megrendezett 54. találkozóján bejelentett két példány közül ez volt az első.[4][5] Később az *Arizona Geology* egyik száma a *N. mckinleyitől* eltérő, még névtelen fajként számolt be róla.[3] A példányt új fajként *Nothronychus graffami* néven Lindsay Zanno és kollégái sorolták be a *Proceedings of the Royal Society B* című folyóiratban 2009. július 15-én megjelent cikkükben. A *N. graffamit* az első példányt felfedező Graffam tiszteletére nevezték el.[2] A *N. graffami* rekonstruált csontvázát 2007. szeptemberében állították ki az Észak-Arizonai Múzeumban.[3]

Jegyzetek

1. Kirkland, J.I., Wolfe, D.G. (2001). „First definitive therizinosaurid (Dinosauria; Theropoda) from North America”. *Journal of Vertebrate Paleontology* **21** (3), 410–414. o.

2. Zanno, L.E., Gillette, D.D., Albright, L.B., and Titus, A.L. (2009). „A new North American therizinosaurid and the role of herbivory in 'predatory' dinosaur evolution (http://rspb.royalsocietypublishing.org/content/276/1672/3505.full.pdf+html)”. *Proceedings of the Royal Society B* **276** (1672), 3505–3511. o. DOI:10.1098/rspb.2009.1029 (https://dx.doi.org/10.1098/rspb.2009.1029). (Hozzáférés ideje: 2010. július 20.)
3. Gillette, D.D. (2007). „Therizinosaur: Mystery of the Sickle-Clawed Dinosaur (https://web.archive.org/web/20110723151319/http://www.azgs.state.az.us/Summer_07.pdf)” (pdf). *Arizona Geology* **37** (2), 1–6. o. [2011. július 23-i dátummal az eredetiből (http://www.azgs.state.az.us/Summer_07.pdf) archiválva]. (Hozzáférés ideje: 2010. július 20.)
4. Albright, L.B. III,, Gillette, D.D. and Titus, A.L. (2002). „New records of vertebrates from the Late Cretaceous Tropic Shale of Southern Utah (https://web.archive.org/web/20110608160931/http://gsa.confex.com/gsa/2002RM/finalprogram/abstract_32727.htm)”. *Paleontological Research in Grand-Staircase Escalante National Monument and Surrounding Area I*. [2011. június 8-i dátummal az eredetiből (http://gsa.confex.com/gsa/2002RM/finalprogram/abstract_32727.htm) archiválva]. (Hozzáférés ideje: 2010. július 20.)
5. Gillette, D.D., Albright, L.B. III, Titus, A.L., and Graffam, M.H. (2002). „Discovery and excavation of a therizinosaurid dinosaur from the Upper Cretaceous Tropic Shale (Early Turnoian), Kane County, Utah (https://web.archive.org/web/20110608160942/http://gsa.confex.com/gsa/2002RM/finalprogram/abstract_33860.htm)”. *Paleontological Research in Grand-Staircase Escalante National Monument and Surrounding Area I*. [2011. június 8-i dátummal az eredetiből (http://gsa.confex.com/gsa/2002RM/finalprogram/abstract_33860.htm) archiválva]. (Hozzáférés ideje: 2010. július 20.)

Fordítás

- Ez a szócikk részben vagy egészben a *Nothronychus* című angol Wikipédia-szócikk ezen változatának (https://en.wikipedia.org/wiki/Nothronychus?oldid=374794372) fordításán alapul. Az eredeti cikk szerkesztőit annak laptörténete sorolja fel.